

JUSTITSMINISTERIET

Lovafdelingen

Folketinget
Retsudvalget
Christiansborg
1240 København K

Dato: 12. april 2010
Kontor: Strafferetskontoret
Sagsnr.: 2009-792-1156
Dok.: LBI40726

Hermed sendes endelig besvarelse af spørgsmål nr. 385 (Alm. del), som Folketingets Retsudvalg har stillet til justitsministeren den 17. december 2009. Spørgsmålet er stillet efter ønske fra Lone Dybkjær (RV).

Lars Barfoed

/

Anne Kristine Axelsson

Slotsholmsgade 10
1216 København K.

Telefon 7226 8400
Telefax 3393 3510

www.justitsministeriet.dk
jm@jm.dk

Spørgsmål nr. 385 fra Folketingets Retsudvalg (Alm. del):

”Under henvisning til, at ministeren har sørget for, at flygtningebørn fremover ikke må fængsles, når de kommer til landet på falske papirer, bedes ministeren redegøre for, hvorledes ministeren vil sikre, at danske børn heller ikke sættes i fængslerne.”

Svar:

Jeg er helt enig i, at unge lovovertrædere under 18 år, der varetægtsfængsles eller skal afsone en ubetinget frihedsstraf, som udgangspunkt bør placeres uden for fængsler og arresthuse – uanset om der er tale om flygtningebørn eller danske børn.

Frihedsberøvelse af unge i alderen 15-17 år i forbindelse med en straffesag kan ske enten ved varetægtsfængsling, mens sagen behandles, eller som led i afsoning af den idømte straf.

1. For så vidt angår spørgsmålet om anklagemyndighedens behandling af straffesager mod unge lovovertrædere i alderen 15-17 år, herunder spørgsmålet om varetægtsfængsling, har Justitsministeriet indhentet en udtalelse fra Rigsadvokaten, der har oplyst følgende:

”a. Retsplejelovens almindelige regler i § 762 om varetægtsfængsling finder tilsvarende anvendelse over for unge lovovertrædere i alderen 15-17 år, således at betingelserne for varetægtsfængsling af unge under 18 år er de samme som for varetægtsfængsling af voksne.

Det følger dog også af retsplejelovens § 762, stk. 3, at varetægtsfængsling ikke kan anvendes, hvis frihedsberøvelsen vil stå i misforhold til den herved forvoldte forstyrrelse af sigtedes forhold, sagens betydning og den retsfølge, som kan ventes, hvis sigtede findes skyldig. Ved denne proportionalitetsafvejning kan det således indgå, at sigtede er under 18 år.

Endvidere følger det af retsplejelovens § 765, stk. 1, at retten med samtykke fra sigtede kan træffe bestemmelse om varetægtsfængsling i surrogat, hvis betingelserne for anvendelse af varetægtsfængsling er til stede, og hvis varetægtsfængslingens øjemed kan opnås ved mindre indgribende foranstaltninger. Retten kan i den forbindelse bl.a. bestemme, at sigtede skal tage ophold i egnet hjem eller institution, jf. retsplejelovens § 765, stk. 2, nr. 3.

I alle tilfælde, hvor spørgsmålet om varetægtsfængsling eller opretholdelse af en anholdelse af en 15-17-årig er aktuelt, skal anklagemyndigheden i medfør af denne regel nedlægge påstand om anbringelse på en sikret døgninstitution, hvis den sigtede samtykker i en sådan anbringelse. En påstand om anbringelse i varetægtssurrogat kan dog undlades, såfremt sigtelsen angår særlig grov eller farlig kriminalitet. Der henvises herom til Rigsadvokatmeddelelse nr. 4/2007, afsnit 3.3.2.

Når politiet vurderer, at en ung skal anbringes på en sikret døgninstitution i varetægtssurrogat, skal politiet rette henvendelse til den sikrede institution, hvor den unge ønskes anbragt. Er der ikke plads på den pågældende institution, overtager institutionen herefter opgaven med at finde den bedst egnede alternative placering.

Der er ikke altid pladser til rådighed som varetægtssurrogater på de sikrede døgninstitutioner, og anbringelsesmulighederne bør derfor drøftes med den sikrede institution, inden den unge fremstilles i grundlovsforhør, således at der hurtigst muligt kan findes en egnet plads.

Det er imidlertid ikke en hindring for en afgørelse om varetægtsfængsling, at det grundet pladsmangel ikke er muligt at anbringe den unge i en egnet institution. Det bør således ikke føre til løsladelse, at der ikke er plads med det samme, men politiet skal sikre, at den unge efter varetægtsfængslingen overføres til en institution så snart, der er en plads, jf. herved også Højesterets kendelse af 3. juli 2008 (U2008.2412H).

I den pågældende sag blev to 16-årige drenge begæret varetægtsfængslet sigtet for røveri efter straffelovens § 288, stk. 1, nr. 1, mod en 14-årig dreng. Begge de sigtede havde givet samtykke til anbringelse i varetægtssurrogat, men på tidspunktet for byrettens kendelse var der ikke ledige pladser på en sikret institution, idet der først næste dag var en enkelt ledig plads, mens det var uoplyst, hvornår en yderligere plads kunne forventes ledig. Byretten og landsretten fandt, at betingelserne for varetægtsfængsling i retsplejelovens § 762, stk. 1, nr. 3, om påvirkningsfare var opfyldt, men løslod begge sigtede under henvisning til, at de sigtede på grund af deres alder og sagens omstændigheder ikke burde varetægtsfængsles i arresthus. Højesterets flertal udtalte følgende:

”Under hensyn til karakteren og grovheden af det påsigtede forhold sammenholdt med de omstændigheder, der efter byrettens og landsrettens kendelser begrundede anvendelsen af fængslingsbestemmelsen i retsplejelovens § 762, stk. 1, nr. 3, finder vi, at det ikke ville have været i strid med proportionalitetsreglen i § 762, stk. 3, at træffe bestemmelse om varetægtsfængsling af de sigtede, selv om der på tidspunktet for byrettens kendelse af 23. oktober 2007 ikke var pladser i en sikret institution for unge, hvor de sigtede kunne anbringes i surrogat i medfør af retsplejelovens § 765. Der er herved tillige henset til, at der allerede dagen efter by-

rettens kendelse var plads til den ene af de sigtede i en sikret institution, og at retten – evt. i forbindelse med at varetægtsfængslingsperioden i første omgang blev fastsat til f.eks. 7 dage – kunne have truffet afgørelse om, at de sigtede skulle overføres til en sikret institution for unge, så snart pladsforholdene tillod det.”

Udgangspunktet er således, at unge under 18 år, der varetægtsfængsles, ikke skal anbringes i et fængsel, men på en særlig sikret institution for unge. Kun hvor der er tale om særlig alvorlig kriminalitet, eller hvor anbringelse i fængsel sker midlertidigt med henblik på overførsel til en sikret institution for unge, træffes der afgørelse om varetægtsfængsling af unge med anbringelse i et fængsel.

I den forbindelse bemærkes i øvrigt, at bl.a. spørgsmålet om brugen af de sikrede pladser, herunder mulighederne for at nedbringe ventetiden i forbindelse med at der findes et egnet afsoningssted til de unge, som har siddet varetægtsfængslet i surrogat, og som har fået endelig dom, har været drøftet i Udvalget om sikrede afdelinger, der er nedsat under Socialministeriet.

Med hensyn til sanktioner over for unge under 18 år, som begår kriminalitet, henvises til min udtalelse af 1. juli 2009 vedrørende spørgsmål nr. 918 (Alm. del) fra Folketingets Retsudvalg (Justitsministeriets sagsnr. 2009-792-958).

b. Ovenstående regler gælder som udgangspunkt for behandlingen af unge lovovertrædere, uanset om de er flygtninge eller ej.

Som jeg tidligere har tilkendegivet til brug for Justitsministeriets besvarelse af samrådsspørgsmål Q og R fra Folketingets Retsudvalg, forventes den fremtidige ordning for så vidt angår uledsagede flygtninge imidlertid at lægge op til, at behandlingen af straffesager mod personer, herunder uledsagede flygtninge, der begår dokumentfalsk i forbindelse med indrejsen i Danmark, og som ved indrejsen eller efterfølgende søger om asyl, som udgangspunkt i hvert fald bør afvente behandlingen af asylsagen. Dette vil indebære, at der i givet fald ikke længere vil blive tale om at varetægtsfængsle de pågældende efter retsplejelovens regler.”

2. Også ved de sanktioner, der anvendes over for unge under 18 år, er der i vidt omfang taget hensyn til de pågældende unges alder, således at unge ikke idømmes frihedsstraf i samme omfang som voksne. Nærmere retningslinjer om sanktionsvalget i sager mod 15-17-årige er fastsat i Rigsadvokatmeddelelse nr. 4/2007, afsnit 4. Der henvises i øvrigt til Justitsministeriets svar af 7. juli 2009 på spørgsmål nr. 918 fra Folketingets Retsudvalg (Alm. Del), som indeholder en gengivelse af Rigsadvokatens ovennævnte udtalelse af 1. juli 2009.

Hvis personer i alderen 15-17 år idømmes ubetinget frihedsstraf, afgør Kriminalforsorgen efter bestemmelsen i straffuldbyrdelseslovens § 78, om den dømte skal afsone straffen i en af Kriminalforsorgens pensioner eller i institutioner uden for Kriminalforsorgen. Det følger af straffuldbyrdelseslovens § 78, stk. 2, at dømte, der er under 18 år, anbringes i en sådan institution, medmindre afgørende hensyn til retshåndhævelsen taler imod anbringelse uden for fængsel eller arresthus.

Kun hvis den unge ikke findes egnet til anbringelse efter straffuldbyrdelseslovens § 78, og den pågældende heller ikke opfylder betingelserne for at afsone på bopælen under intensiv overvågning og kontrol (elektronisk fodlænke), jf. straffuldbyrdelseslovens § 78 a, skal straffen fuldbyrdes i et af Kriminalforsorgens fængsler.

Når personer i alderen 15-17 år skal afsone ubetinget fængselsstraf, sender direktoratet en høring til den lokale afdeling af Kriminalforsorgen i Frihed. Afdelingen anmodes om at vurdere, hvilken af følgende afsoningsformer der skønnes at være mest relevant for den unge:

- 1) anbringelse på en institution mv. uden for Kriminalforsorgen eller i en af Kriminalforsorgens pensioner efter reglerne i straffuldbyrdelseslovens § 78, stk. 2,
- 2) afsoning i fængsel eller arresthus, hvis afgørende hensyn til retshåndhævelsen taler imod anbringelse uden for fængsel eller arresthus, eller
- 3) afsoning på bopælen under intensiv overvågning og kontrol (elektronisk fodlænke) efter straffuldbyrdelseslovens § 78 a, hvis dommens længde er på 3 måneder eller derunder.

Kriminalforsorgens afdeling etablerer hurtigst muligt kontakt til den unges bopælskommune med henblik på at finde et egnet afsoningssted til den unge og herunder eventuelt afklare spørgsmålet om betalingstilsagn fra kommunen. Direktoratet for Kriminalforsorgen tager herefter på baggrund af en indstilling fra afdelingen stilling til, hvor den unge skal anbringes.

Det kan i øvrigt oplyses, at det gennemsnitlige daglige belæg af unge, som afsønde en frihedsstraf i fængsel eller arresthus, var ca. 6 i 2007, ca. 7 i 2008 og ca. 7 i 2009.

Det gennemsnitlige daglige belæg af unge anholdte og varetægtsfængslede i fængsler og arresthuse var ca. 9 i 2007, ca. 13 i 2008 og ca. 17 i 2009.

3. For så vidt angår spørgsmålet om behandlingen i fængsler og arresthuse af de unge lovovertrædere, der ikke kan anbringes andre steder, har Direktoratet for Kriminalforsorgen oplyst, at retningslinjerne for anbringelse af unge frihedsberøvede indtil januar 1999 var således, at 15-17 årige varetægtsarrestanter i Københavnsområdet blev placeret på en særlig afdeling i Blegdamsvejens Fængsel. Unge, der skulle afsone i åbent fængsel, blev anbragt på en særlig afdeling adskilt fra voksne i Statsfængslet på Søbysøgaard, og unge, der skulle afsone i lukket fængsel, blev som udgangspunkt anbragt i Statsfængslet i Ringe, som fortrinsvis er beregnet til unge.

Erfaringerne med denne ordning viste, at placering på de særlige ungdomsafdelinger i Blegdamsvejens Fængsel og Statsfængslet på Søbysøgaard var forbundet med store ulemper for de unge. Dette skyldes bl.a., at der kun var et meget lille antal unge anbragt i fængsler og arresthuse, og at der som følge heraf kun var ganske få unge anbragt på navnlig ungeafdelingen på Statsfængslet på Søbysøgaard. De unge følte sig derfor ofte isolerede i forhold til de øvrige indsatte. Yderligere havde de unge ofte vanskeligt ved at fungere sammen, fordi de tilhørte indbyrdes uenige grupperinger, og de kunne derudover have dårlig indflydelse på hinanden. Da anbringelse skulle ske på de særlige afdelinger, blev de unge ofte placeret med stor afstand til deres hjemegn og kunne som følge heraf have vanskeligheder med at modtage besøg. Dette var uhensigtsmæssigt, idet de unge har brug for så meget tilknytning til familien som muligt.

Det blev derfor i 1998 besluttet at nedlægge de særlige afdelinger for unge i Statsfængslet på Søbysøgaard og Blegdamsvejens Fængsel. Endvidere blev kriterierne for anbringelse og behandling af de unge ændret.

I bekendtgørelse nr. 390 af 17. maj 2001 om behandlingen af 15-17 årige, der anbringes i Kriminalforsorgens institutioner, er der fastsat regler, som skal sikre, at unge beskyttes mod uheldig påvirkning fra voksne. Efter bekendtgørelsen gælder det generelt, at hvis en institution modtager en ung varetægtsarrestant eller domfældt, skal man snarest muligt søge at etablere et særligt behandlingsprogram for den pågældende for eksempel i form af undervisnings- eller aktiveringstilbud.

Ved placeringen af unge varetægtsarrestanter skal der efter bekendtgørelsen tages hensyn til institutionens aktuelle belægssammensætning og mulighederne for at iværksætte særlige behandlingsprogrammer. Den unge skal placeres på en afdeling, hvor hensynet til at beskytte den unge mod uheldig påvirkning fra medindsatte bedst tilgodeses, og den unge må ikke uden godkendelse fra Direktoratet for Kriminalforsorgen dele opholdsrum med indsatte over 17 år. Personalet skal løbende overveje, om der er indsatte, som den unge kan have fællesskab med, og hvis dette ikke er muligt i den pågældende institution, skal det overvejes at overføre den unge til en institution, hvor dette kan lade sig gøre.

Unge varetægtsfængslede fra Københavnsområdet placeres på en afdeling i Vestre Fængsel, hvor de kan skærmes i forhold til de øvrige indsatte, og hvor de har mulighed for egen gårdtur og eget fællesskab. Der er tilknyttet en pædagogisk assistent samt særlig socialrådgiver- og lærerbi-stand til afdelingen, og de unge har også derudover bedre faciliteter på denne afdeling end på den ovennævnte afdeling i Blegdamsvejens Fængsel, hvor de tidligere var anbragt, herunder adgang til en gymnastiksal og et opholdsrum, hvor man samler de unge hver dag.

Unge, som skal afsone en fængselsstraf i fængsel, anbringes som udgangspunkt i åbent fængsel. Ved anbringelsen placeres den unge efter en konkret vurdering på en afdeling, hvor fællesskab med de øvrige indsatte er i overensstemmelse med den pågældendes tarv, og hvor hensynet til at beskytte den unge mod uheldig påvirkning bedst tilgodeses. Institutionen er forpligtet til at føre et særligt tilsyn med de unge og herunder være opmærksom på, at den unge ikke udsættes for uheldig påvirkning fra medindsatte. Institutionen skal mindst hver 14. dag drøfte den unges forhold og vurdere, om der er grundlag for at foretage ændringer med hensyn til placering.

Direktoratet for Kriminalforsorgen har desuden etableret en ordning, som gør det muligt at anbringe unge i en særlig afdeling med personale, der er uddannet til at tage sig af dem. Kriminalforsorgen har således åbnet en særlig afdeling i Statsfængslet i Jyderup for unge, der skal afsone i åbent fængsel. Afdelingen blev taget i brug den 1. september 2009, og de unge kan udover egne aktivitetsrum tilbydes socialpædagogisk støtte i form af en tværfaglig indsats, idet der til afdelingen udover uniformeret personale er knyttet socialpædagoger, psykologer, socialrådgivere og andre relevante fagpersoner. Med disse tilbud forventer Kriminalforsorgen at kunne imødekomme de særlige behov hos de unge og mindske de ulemper,

der som nævnt ovenfor kan være ved placering på særlige ungdomsafdelinger.

Unge, der skal afsone i lukket regi, anbringes fortrinsvis i en særlig afdeling for unge i Statsfængslet i Ringe. Unge over 17 år med et særligt behandlingsbehov, som ikke skønnes at ville dominere de yngre, kan efter en konkret vurdering også anbringes på afdelingen.

Målet for ungeafdelingen i Statsfængslet i Ringe er at sikre en hensigtsmæssig og ordentlig afsoning for den lille gruppe unge, som ikke kan rummes andre steder. Desuden er målet at yde en individuel pædagogisk indsats i forhold til den enkelte, i det omfang det er muligt under de givne forhold og tidsmæssige rammer. Udover fængselsbetjente er der knyttet særligt behandlingspersonale, skolelærer og beskæftigelsespersonale til afdelingen. Afdelingen blev etableret i samarbejde med det daværende Fyns Amt, og som samarbejdspartner indgår også en åben døgninstitution, hvor de unge kan anbringes i udslusning fra fængslet.

4. Spørgsmålet om etablering af de fornødne antal sikrede pladser på døgninstitutioner for unge under 18 år hører under Socialministeriet, som til brug for besvarelsen har udtalt følgende:

”Socialministeriet kan oplyse, at kommunerne i forbindelse med kommunalreformen har fået ansvar for at sikre det nødvendige antal sikrede pladser.

Kommuner og regioner skal hvert år som led i rammeaftalerne drøfte og aftale, hvorvidt der er behov for nye sikrede pladser og i givet fald hvor mange. Regionsrådet har ansvaret for at koordinere kapaciteten af de sikrede pladser på landsplan.

I forbindelse med rammeaftalerne for 2009 har regionerne og kommunerne aftalt, at der skal etableres 15 nye sikrede pladser. De 15 nye pladser placeres med 10 pladser i Vestdanmark og 5 i Østdanmark. For at fremskynde etableringen mest muligt, etableres nogle af pladserne i starten som midlertidige pladser.

I forbindelse med finanslovsaftalen for 2008 er der afsat 16 mio. kr. til nye sikrede pladser. De 16 mio. kr. er fordelt som tilskud til etablering af de 15 nye pladser.

Som led i rammeaftalerne for 2010 etableres yderligere 15 sikrede pladser.

Det kan endvidere oplyses, at der i forbindelse med finanslovsaftalen for 2009 blev nedsat et udvalg, der har set på omlægning af fi-

nansieringsreglerne vedr. afsoning og anbringelse af kriminelle unge med henblik på at understøtte kommunernes forebyggelse af ungdomskriminalitet. Den foreslåede omlægning af finansieringsreglerne, der træder i kraft d. 1. juli 2010, må på sigt forventes at medføre, at færre unge anbringes på sikrede afdelinger.”

Justitsministeriet kan supplerende oplyse, at der ved finanslovsaftalen for 2010 i forbindelse med regeringens lovforslag om ungdomskriminalitet, herunder nedsættelse af den kriminelle lavalder, er afsat i alt 52,8 mio. kr. i 2010 og 26,4 mio. kr. årligt fra 2011 til oprettelse og drift af sikrede pladser, hvor unge kriminelle kan anbringes i varetægt og afsoning.

5. Som det fremgår ovenfor, er udgangspunktet for frihedsberøvelse af unge i alderen 15-17 år i forbindelse med en straffesag, at det sker uden for fængslerne og arresthusene.

I de tilfælde, hvor unge lovovertrædere under 18 år alligevel må anbringes i et fængsel eller arresthus, er der – som nævnt – taget en lang række initiativer i Kriminalforsorgen med henblik på i videst muligt omfang at tage hensyn til de unges særlige behov. Kriminalforsorgen er derudover løbende opmærksom på mulighederne for at styrke den særlige indsats over for de unge, som anbringes i fængsler og arresthuse.